

דברי חזק
באמונה ובטחון ועוז
על פרשות השבוע

ויאמר אליהו

מאת הרב אלי' מאיר סמיט שליט"א

ביהמ"ד תוס' יו"ט ירושלים « 058-323-1459 \ 347-897-9968 »

בס"ד

כשאדם מקבל על עצמו לעשות רצון ה' בלי חשבונות, הקב"ה ממלא לו את רצונו אפי' למלא בכוחותיו ויכולותיו!!!

« מדוע הוצרך להגיע לנס בהקמת המשכן?!

מצינו דבר פלא **במדרש** (תנחומא סימן י"א, הובא ברש"י לט, לג) שכאשר עמד משה רבנו ע"ה להקים את המשכן על תילו, לא היה בכוחו להרים את הקרשים הכבדים לבדו, ואמר לו הקב"ה "עסוק בידך ואתה מראה להעמידו והוא עומד מאליו, ואני כותב עליך שאתה הקמותו". ויש לתמוה בדבריהם, מדוע עשה הקב"ה ככה שיצטרכו להגיע לנס מיוחד כדי להעמידו, והרי כלל אמרו חכמים שאין לסמוך על הנס לכתחילה, ואם כן הוה ליה לבנות את הקרשים קטנים שיהיה אפשר להעמידם בלא הזדקקות לניסים.

בספיה"ק כתבו, שחפץ הקב"ה בזה ללמד את בני ישראל והדורות הבאים אחריהם, לימוד גדול ודרך יסודית בעבודת הבורא, והוא, כי הרי תכלית בנין המשכן היתה כדי להשרות שכינתו יתברך בזה העולם, ועבודת האדם היא גם כן שעל ידי קיום התורה ועשיית המצוות כתיקונם יביא להשראת השכינה בתחתונים.

אכן כאשר גלוי וידוע לפניו ית' שלא קלה תהיה מלאכת הקודש של האדם הישראלי, ולא בנקל תעלה לו להתקדש בקדושה מעליא ולגרום בעשיותיו להשראת השכינה, וזאת מפני היצר הרע השוכן בלבו ובוער כתנור אש להדיחו ממעשי המצוות ולהניאו מהם בכל מיני אופנים וקשיים רבים, ונגלה לפניו יתברך מציאות הדברים שעל פי דרך הטבע אין באפשרות האדם לנצח את היצר הרע כאשר הגדירו חכמינו בלשון קדשם (קידושין ל) שיצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול.

ומה גם לאדם הפשוט שאינו מבורך בהשגחת גבוהות, בודאי קשה עליו עבודת הקודש, וכשאומרים לו להתאמץ בעבודתו כדי להביא להשכנת השכינה בנפשו, הרי הוא אומר לעצמו מה לי ולמושגים גבוהים כאלו, ואינני בר הכי לפעול פעולות של ממש בעולמות העליונים, ומחמת מחשבה זו מונע את עצמו מלהתאמץ בעבודת השי"ת.

אשר על כן התחכם הקב"ה ולימד את בני ישראל לידע, שכבר מאז השראת השכינה הראשונה בשעת הקמת המשכן, לא היו יכולים בני ישראל, ומשה רבינו בראשם, להקימו לבד, זולת על ידי נס גלוי מן השמים, ואף בשעה גדולה זו הוצרכו לסמוך על הנס שאלמלא הקב"ה עוזר להם לא עכלו להשרות שכינת כבודו בתוכם.

ומזה ילמד כל איש ישראל עד דורות עולם, שמיד בגישתו לעבוד עבודת השי"ת ברצון ותשוקה להשרות השכינה בעולמות התחתונים, עליו לידע שלא חייבוהו מן השמים להצליח בתשוקתו, וגם אם יעשה כל טצדקי שבעולם לא יוכל לבדו להצליח במשימתו, ועל כן חייבוהו רק להתחיל ולעשות כפי יכולתו והשגתו, ולאחר שיעשה את שלו יעזרהו השי"ת להשלים חוק רצונו להתקדש ולהתעלות בתכלית ההתעלות.

וכבר לימדונו חכמינו הקדושים על השקפה זו, במאמרם (אבות ב, טז) "לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין ליבטל ממנה", והיינו שעל האדם מוטל החוב רק לגשת אל המלאכה בכוח ומח שבידו, וכמאמר

הקב"ה למשה 'עסוק אתה בידך', והשאר ישלימו לו מן השמים בהשפעות הרבה לאין שיעור. כלומר, אל לו לאדם לישב בחיבוק ידיים ולהתבטל ממלאכת עבודת הבורא יתברך ומלחמת היצר, בטענה שממילא לא יוכל לנצח את יצרו לגמרי, שהרי עיקר הנצחון במלחמה ועיקר הזכות להתגבר על היצר, תלוי בסייעתא דשמיא, ואם כן עליו מוטלת רק החובה לעשות את ההשתדלות שיש בידו לעשות, והשאר יגמור האלוקים בעדו לטוב.

וכך מצינו בגמרא (ברכות י) שבשעה שבה הנביא ישעיה אל חזקיהו המלך להזהירו על שאינו עוסק בפריה ורביה, והצטדק המלך שנמנע מזה בשביל שרואה שרשעים יצאו ממנו, ענה לו הנביא ואמר לו 'בהדי כבשי דרחמנא למה לך, מאי דמפקדת איבעי לך למעבד', כלומר, שהיה מורה לו שאין מענייניו להסתכל על העתיד ולראות מה יצמח ממעשהו, אלא מוטל עליו לעשות מה שהוא מצווה לעשות ולא להימנע רגע אחד מקיום המצוות.

וזה לימוד לכל אדם באשר הוא, שאין לו לחשוב ולהרהר האם על ידי התאמצותו יצליח להגיע למדרגות שברצונו להגיע, אלא על כל אחד מוטל לעשות מה שהוא מצווה מן השמים לפי כוחו, והשאר יסייעו בעדו מלמעלה להשיג רצונו בשלמות.

« מתי מותר לאדם לעשות שבתו חול?!

וכאשר איש ישראל מתהלך בידיעה זו, אזי דוקא אז יהיה בידו הכח והאומץ להתגבר על יצרו הרע ולהתחזק נגדו בשעת ניסיון, שהרי יודע כי לא הוטל עליו לגמור את כל המלחמה, אלא רק לעסוק בה בלבד, ואת הנצחון ינחיל לו הקב"ה אשר יכניע את כוחות הרע תחתיו, וממילא הוא ניגש אל המלחמה עם כל הכח והאומץ, בלי ברכים כושלות ויאוש.

והדברים מפורשים **באור החיים** הק' בפרשת שופטים (דברים כ, א) על הפסוק כי תצא למלחמה על אייבך וגו' לא תירא מהם כי ה' אלקיך עמך, וזלה"ק: "אולי שרמז הכתוב מלחמת האדם עם יצרו, ובא להסיר מלבבו מורך וכו', ואמר 'כי תצא למלחמה' הידועה שאין גדולה ממנה, 'וראית' בעיניי שכלך, סוס ורכב, 'סוס' כנגד מה שהוא היצר סוס מוכן למלחמה, מה שאינו כן האדם, 'רכב' כנגד הרכבת האדם שנוטה וחושקת לדברים, ואומרו 'עם רב ממך' כנגד כוחות הרע שניתוספו ממנו מצד מעשיו הרעים, אף על פי כן בא דברו הטוב ואמר 'לא תירא מהם', והטעם הוא 'כי ה' אלוך עמך', פירוש, הן אמת אם היית בא למלחמה בכוחך אין בך כח לעמוד במלחמה זו, אבל כיון שה' אלוך עמך, כוחו גדול להצילך, כי כשבא אדם ליטור ימינו יתברך מקבלתו ונדבק לה' והוא יכניע מצריו", עכלה"ק.

גם בספר **עבודת ישראל** פירש הפסוק על דרך זה ממש, שכתב בזה"ל: "כי תצא למלחמה על אויבך, הוא היצר הרע שאינו מרחם על הבריות והוא האויב האמיתי, וראית סוס ורכב הם חלקי הקליפה שנתגברו על ידי מעשיך הבלתי טובים, עם כל זאת לא תירא מהם כי ה' אלוך עמך, כי ימינו פשוטה לקבל שבים ועוזר דלים, ולכן יהיה בלב האדם לומר לעצמו, כל זמן שנשמט ישראל בקרבי מובטח אני שיקבל תשובתי, והגם שעשיתי הרע בעיני ה' עד מאוד חסדו ואמיתו אל יעזבוני", עכלה"ק.

הוא דברים וכוחות אשר אינם בהישג ידו, מצאנו במדרש קהלת (פרק א' פסקה א), בזה"ל (בתוספת הסבר קצר): "מעשה ברבי חנינא בן דוסא, שראה בני עירו מעלין נדרים ונדבות לירושלים, אמר, הכל מעלין לירושלים בעושרם וברכושם של אנשי עירו, כל קנאתו היתה ביכולתם לנדב קרבנות לבית המקדש מחמת רכושם). מה עשה יצא למדברה של עירו וראה שם אבן אחת, ושבבה וסיתתה ומירקה, ואמר הרי עלי להעלותה לירושלים. בקש לשכור לו פועלים, נזדמנו לו חמשה בני אדם, אמר להן מעלין לי אתם אבן זו לירושלים, אמרו לו תן לנו חמשה סלעים ואנו מעלים אותה לירושלים, בקש ליתן להם ולא נמצא בידו דבר לשעה, הניחווה והלכו להם. (-וכנראה שלא ויתר והוסיף להשתוקק שיוכל להעלות אותו לירושלים) זימן לו הקדוש ברוך הוא חמשה מלאכים בדמות בני אדם, אמר להם, אתם מעלין לי אבן זו, אמרו לו, תן לנו חמשה סלעים ואנו מעלין לך אבנך לירושלים, ובלבד שתתן ידך ואצבעך עמנו. נתן ידו ואצבעו עמהם, ונמצאו עומדים בירושלים. בקש ליתן להם שכרן, ולא מצאן. נכנסם ללשכת הגזית ושאל בשבילם, אמרו לו, דומה שמלאכי השרת העלו אבנך לירושלים, וקראו עליו המקרא הזה, חֲזִיתָ אִישׁ מְהִיר בְּמִלְאָקְתוֹ לִפְנֵי מַלְאָכִים יְתִיצֵב (משלי כב, ט), קרי ביה 'לפני מלאכים יתיצב', עכ"ל הנפלא של המדרש.

מדברי חז"ל אלו אנו רואים דרך העבודה הראויה לעובד ה' באמת, שאינו עושה חשבונות גשמיים אם יוכל להוציא מכה אל הפועל את כל התוכנית, ר' חנינא בן דוסא ידע מלכתחלה שאין לו כסף לשכור פועלים להעלות האבן, ובכל זה יצא לחפש אבן, הוא עבד עליו קשה לסתתו ולהכינה שיהא ראוי לבית המקדש, ואפ"י התחיל לחפש פועלים למרות שידע היטיב שאין לו במה לשלם להם. ואחרי כל זה כשקיבל את האכזבה האחרונה שביקש מאנשים לעזור לו ולא רצו בלי שישלם להם, עכ"ז עדיין לא הרים ידים ולא התייאש וניסה שוב לחפש אנשים שיעזרו לו, ואז ברגע ההוא הקב"ה עזר לו למעלה מדרך הטבע.

עוד מצאנו בחז"ל, הגמ' במסכת יומא (לח.), "אומרת, ניקנור נעשו נסים לדלתותיו, תנו רבנן, מה נסים נעשו לדלתותיו, אמרו, כשהלך ניקנור להביא דלתות מאלכסנדריא של מצרים, בחזירתו עמד עליו נחשול שבים לטבעו, נטלו אחת מהן והטילוה לים, ועדיין לא נח הים מזעפו, בקשו להטיל את חברתה, עמד הוא וכרכה, אמר להם הטילוני עמה, מיד נח הים מזעפו, והיה מצטער על חברתה (מדוע לא חבקה ג"כ), כיון שהגיע לנמלה של עכו, היתה מבצבצת ויוצאה מתחת דופני הספינה. ויש אומרים בריה שבים בלעתה והקיאתה ליבשה וכו', לפיכך כל השערים שהיו במקדש נשתנו להיות של זהב, חוץ משערי ניקנור מפני שנעשו בו נסים", ע"כ.

דברי הגמ' הזו אנו רואים, שניקנור נלחם במסירות נפש על השער השני, כשחיבק אותו, ואמר לרב החובל או שתשאר אותי עם השער בספינה, או שתשליך אותי יחד עם השער הזה לים, כאשר ראה הקב"ה את מסירות הנפש המרובה של ניקנור, כלפי השער השני בספינה, מיד נח הים מזעפו, וכשעלו ליבשה, החזיר לו ה' יתברך גם את השער הראשון.

רואים אנו שוב במעשה זה, את היסוד שלמדנו לעיל, על האדם מוטל לעשות את אשר ביכולתו לעשות, ומעבר לכך יתן לו עזר מן השמים להשיג דברים שמעבר לכוחותיו, וכך כשהתאמץ ניקנור לשמור על השער השני שהכין לביהמ"ק, ראה הקב"ה את מסירות נפשו והתאמצותו, והחזיר לו מעבר לכוחותיו, אף את השער הראשון שנזרק כבר לים, בדרך נס.

וחובה על כל אחד ואחד להאמין באמונה שלימה שהקב"ה פותח יד לדופקים בתשובה ומקבל את השבים אליו, והגאון רבי חיים קויפמאן זצ"ל (בספרו משחת שמן פרשת שופטים) מביא אסמכתא לחובת אמונה זו, במה שמצינו בהלכות שבת, שמצד אחד אמרו רז"ל (ביצה טו.) "אמר להם הקב"ה לישראל, בני, לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע", כלומר, שכל אחד צריך להשתדל ולעשות בכדי שיוכל לכבד את השבת כראוי, ואם אין לו כדי סיפוקו צריך אפילו ללוות כספים מן הזולת על כך, ומצד שני אמרו רז"ל (פסחים קיח.) "עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות", כלומר שלא יזדקק לטובות מזולתו בשביל כבוד השבת, ורבו המפרשים ליישב סתירת המימרות (ראה משנ"ב סי' רמ"ב סק"א).

כ"ק אדמו"ר רבי ישראל מרדכי מראחמיסטריווקא זצ"ל יישב את הסתירה בדרך אפשר, שהכל תלוי במידת הביטחון של האדם, שאם סמוך לבו בטוח בה' שיוכל לו צרכיו, אכן מתהלך בתומו צדיק ואינו צריך לילך ולעשות השתדלות להשיג מעות בשביל כבוד השבת, ואף אם נראה לו שמבלעדי זאת יצטרך לעשות שבתו חול, וכמעשהו בחול כך מעשהו בשבת, שמותר לו לשבת ולצפות לישועת ה' בידיעה שכל הנגזר שיבוא אליו ימצאהו מכל מקום, אבל זה שאין לבו שלם עד כדי כך, אין לו להשתמט מחובתו ומוטל עליו לעשות כל טצדקי שיוכל לכבד את השבת כראוי לה.

הגאון רבי חיים קויפמאן זצ"ל מוסיף על זה, דאפשר לומר שהוא הדין במלאכת עבודת הבורא ית"ש, שצריך האדם לבטוח ולהאמין בהשי"ת שסייעו בידו מן השמים לכבוש את יצרו ולהתגבר על כל הניסיונות ולהתעלות בתורה ועבודה כהוגן, אבל אינו יכול לסמוך על הסייעתא דשמיא יותר מכפי מדת בטחונו, כי באמת הסייעתא דשמיא היא רק כפי מדת בטחונו ולא יותר. ובאמת שזהו תורף דברי הרמב"ם (הלכות שגגות פ"ג ה"י) המובאים ברמ"א הלכות יום הכיפורים (או"ח סי' תר"ז ס"ו) אין יום הכיפורים מכפר אלא על השבים המאמינים בכפרתן, אבל המבעט בו ומחשב בלבו מה מועיל לי יום כיפור זה אינו מכפר בו.

אנו מוצאים במדרש (שמו"ר א, טו) שכתוב בזה"ל: "וְתַחֲיֶינָא אֶת הַיְלָדִים (שמות א, לח), יש מהם שראויים לצאת חיגרים, או סומים, או בעלי מומין, או לחתוך בו אבר שיצא יפה, ומה היו עושות, עומדות בתפלה, ואומרות לפני הקב"ה, אתה יודע שלא קיימנו דבריו של פרעה, דברך אנו מבקשות לקיים, ריבון העולם, יצא הולד לשלום, שלא ימצאו ישראל ידיהם להשיח עלינו לומר, הרי יצאו בעלי מומים, שבקשו המילדות להרוג אותם, מיד היה הקב"ה שומע קולן, ויוצאין שלמים. אמר ר' לוי, הרי אמרת את הקלה, אמור את החמורה, יש מהן שראוין למות בשעת יציאתן, או אמן לסכן בהם (-שעלולה

היולדת להסתכן בשעת הלידה) ולמות אחר יציאתן, והיו עומדות בתפלה ואומרות להקב"ה, רבוננו של עולם, תלה להם עכשיו, ותן להם נפשותיהם, שלא יאמרו ישראל הן הרגו אותן, והקב"ה עושה תפלתן, לפיכך ותחיינה את הילדים", ע"כ.

הרי לנו הכח הגדול של רצון כן וטהור לעבוד את השי"ת, ועל ידו השיגו המילדות דברים שהם למעלה מיכולתן והשגתן מבחינה טבעית. ומזה אנו לומדים יסוד עצום, שעל האדם מוטל לעשות רק את אשר ביכולתו לעשות, וכאשר אדם עושה את אשר ביכולתו לעשות, מסוגל הוא לקבל כוחות עילאיים יותר מכפי יכולתו.

« איך הצליח רבי חנינא בן דוסא להעלות אבן גדולה לירושלים בלי לשלם פרוטה אחת לפועלים?! »

עוד מקור מצינו בחז"ל, שע"י שאדם עושה את אשר ביכולתו, משיג

"...ש מהן שראוין למות

בשעת יציאתן, או אמן

לסכן בהם ולמות אחר

יציאתן, והיו עומדות

בתפלה ואומרות

להקב"ה, רבוננו של

עולם, תלה להם

עכשיו, ותן להם

נפשותיהם, שלא

יאמרו ישראל הן הרגו

אותן, והקב"ה עושה

תפלתן, לפיכך ותחיינה

את הילדים..."